

Sygn. akt III AUa 507/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 lipca 2016 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Grażyna Horbulewicz
Sędziowie:	SA Lucyna Ramlo (spr.) SA Iwona Krzeczowska - Lasoń
Protokolant:	stażysta Katarzyna Kręska

po rozpoznaniu w dniu 19 lipca 2016 r. w Gdańsku

sprawy R. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

od wyroku Sądu Okręgowego we Włocławku IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 19 stycznia 2016 r., sygn. akt IV U 845/15

oddala apelację.

SSA Lucyna Ramlo SSA Grażyna Horbulewicz SSA Iwona Krzeczowska - Lasoń

Sygn. akt III AUa 507/16

UZASADNIENIE

W dniu 19 listopada 2015 roku wnioskodawca R. S. wniósł odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. z dnia 27 października 2015 roku, odmawiającej mu prawa do emerytury.

Organ rentowy podtrzymał całkowicie zaskarżoną decyzję i wniósł o oddalenie odwołania.

Sąd Okręgowy we Włocławku IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 19 stycznia 2016 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał R. S. prawo do emerytury od dnia 31 sierpnia 2015 r. (pkt 1) oraz ustalił, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatecznej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (pkt 2), sygn. akt IV U 845/15.

Sąd Okręgowy orzekał na podstawie następujących ustaleń faktycznych i rozważań prawnych.

R. S. urodził się (...).

W okresie od 01.07.1974 r. do 27.04.2007 r. R. S. zatrudniony był w Ośrodku (...) w O. (wcześniejsze Państwowe Gospodarstwo Rolne), gdzie w okresie od 01.07.1974 r. do 31.12.1993 r. pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku kierowcy ciągnika kołowego, głównie przy pracach transportowych, ale także przy pracach polowych. Miał przydzielony traktor do indywidualnej obsługi. Przy jego użyciu wykonywał prace transportowe, przewożąc traktorem płody rolne i inne różne towary, w tym materiały budowlane. Ponadto, przy jego użyciu oraz doczepianego do niego oprzyrządowania wykonywał prace w rolnictwie zależnie od pory roku i potrzeb, np. bronowanie.

W dniu 17 sierpnia 2015 roku R. S. wystąpił do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. z wnioskiem o przyznanie emerytury.

W trakcie toczącego się postępowania emerytalnego wnioskodawca na dzień 01.01.1999 r. udowodnił uwzględnione przez ZUS 25 lat, 4 miesiące i 19 dni okresów składkowych i nieskładkowych, w tym żadnego okresu pracy w warunkach szczególnych.

Decyzją z dnia 27 października 2015 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. odmówił R. S. przyznania emerytury w obniżonym wieku

z uwagi na fakt, iż nie udowodnił wymaganego przepisami prawa ubezpieczeń społecznych okresu 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Organ rentowy do pracy w warunkach szczególnych nie uznał okresu od 01.07.1974 r. do 31.12.1998 r. w Ośrodku (...) Sp. z o.o. w O. wskazując, że zgodnie przepisami wykazu A, dział VIII, poz. 3 załącznika do zarządzenia Nr 16 Ministra Rolnictwa, Leśnictwa

i Gospodarki Żywnościowej z dnia 31 marca 1988 r. za prace wykonywane w szczególnych warunkach należy uznać takie prace, których szkodliwość wynika z prowadzenia pojazdu przy uwzględnieniu specyfiki "technologii" pracy w transporcie i obciążeń psychofizycznych związanych z uczestniczeniem takich pojazdów w ruchu publicznym. Z posiadanej dokumentacji wynika, że wnioskodawca wykonywał również inne prace poza transportem, gdzie dominowały prace polowe, zatem brak podstaw do uznania zatrudnienia na stanowisku kierowcy ciągnika za pracę wykonywaną w szczególnych warunkach.

R. S. nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego.

Powyżej ustalony stan faktyczny Sąd Okręgowy oparł na materiale dowodowym zgromadzonym w trakcie trwania postępowania i ujawnionym na rozprawie, przede wszystkim w postaci dokumentów zebranych w aktach emerytalnych organu rentowego oraz dokumentów w aktach osobowych wnioskodawcy dot. jego zatrudnienia w Ośrodku (...) w O.. Przedmiotowy materiał w zakresie rekonstrukcji statusu pracowniczego wnioskodawcy w okresie od 01.07.1974 r. do 31.12.1993 r. (vide: świadectwo pracy z 16.02.1994 r. w aktach osobowych wnioskodawcy dot. jego zatrudnienia w Ośrodku (...) w O.) Sąd I instancji uznał za rzetelny i wiarygodny. Strony bowiem w trakcie postępowania nie kwestionowały jego prawdziwości. Sąd uznał, że brak jest przesłanek, by odmówić dokumentom zebranym w aktach emerytalnych organu rentowego oraz dokumentom zgromadzonym w aktach osobowych wnioskodawcy dot. jego zatrudnienia w Ośrodku (...) w O. przyniotu wiarygodności.

Dokonując oceny pracy wnioskodawcy w spornym okresie, w tym w szczególności od 01.07.1974 r. do 31.12.1993 r., Sąd I instancji przeprowadził rozbudowane postępowanie dowodowe. Poprzez zeznania świadków S. M. i J. S. oraz samego wnioskodawcy (a także analizę jednoznacznych dokumentów zgromadzonych

w aktach osobowych wnioskodawcy dot. jego zatrudnienia w Ośrodku (...) w O.) zostało bezspornie wykazane, w ocenie Sądu Okręgowego, że co najmniej od 01.07.1974 r. do 31.12.1993 r. wnioskodawca pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy de facto na stanowisku kierowcy ciągnika (czego synonimem jest „traktorzysta”)

przy pracach transportowych i polowych. Świadkowie zgodnie opisali zakres czynności, jakie R. S. świadczył wówczas na rzecz pracodawcy. Sąd stwierdził, że pomimo upływu czasu świadkowie zeznawali w sposób dość szczegółowy i pozbawiony jakichkolwiek wewnętrznych sprzeczności. W konsekwencji Sąd Okręgowy nadał przymiot wiarygodności zeznaniom świadków.

Sąd Okręgowy miał również na uwadze okoliczność, iż stanowisko osobowych źródeł dowodowych w zakresie oceny rzeczywistego charakteru pracy wnioskodawcy w okresie od 01.07.1974 r. do 31.12.1993 r. znajduje odzwierciedlenia w kompletnie zachowanych aktach pracowniczych wnioskodawcy dot. jego zatrudnienia w Ośrodku (...) w O.. Po dokładnej analizie tych dokumentów Sąd uznał, iż wnioskodawca wykonywał wówczas pracę w warunkach szczególnych.

W świetle poczynionych powyżej ustaleń Sąd Okręgowy nadał również przymiot wiarygodności zeznaniom wnioskodawcy, korelują one z ustalonym w sprawie stanem faktycznym. W szczególności znajdują potwierdzenie w zeznaniach świadków S. M. i J. S., a także dokumentach zebranych w aktach emerytalnych organu rentowego oraz w aktach osobowych wnioskodawcy dot. jego zatrudnienia w Ośrodku (...) w O. w okresie od 01.07.1974 r. do 31.12.1993 r.

Sąd Okręgowy stwierdził, że spór pomiędzy stronami sprowadzał się do tego, czy wnioskodawca może wykazać się okresem 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

Wnioskodawca w trakcie procesu wywodził, że był zatrudniony przez okres ponad 15 lat w szczególnych warunkach, pracując w Ośrodku (...) w O. (wcześniejsze Państwowe Gospodarstwo Rolne). Na poparcie swego stanowiska wnosił o przesłuchanie wskazanych wyżej świadków.

Pozwany organ rentowy wywodził, że wnioskodawcy nie należy się wcześniejsza emerytura, o której mowa w art. 184 ust. 1 i 2 w zw. z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz w zw. z § 4 ust. 1 pkt 1 i 3 w zw. z § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze.

Zgodnie z powołanymi przepisami ubezpieczonemu mężczyźnie urodzonemu po dniu 31 grudnia 1948 roku przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku 60 lat, jeżeli na dzień 1 stycznia 1999 roku wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A, stanowiącym załącznik do powołanego wyżej rozporządzenia Rady Ministrów w wymiarze co najmniej 15 lat oraz osiągnął okres składkowy i nieskładkowy wynoszący 25 lat, a także nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego albo złożył wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Sąd Okręgowy wskazał, że jakkolwiek zgodnie z § 2 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze okresy pracy

w szczególnych warunkach, stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach lub w świadectwie pracy,

to jednak nie jest to jedyna i niepodważalna droga do wykazania zatrudnienia w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze. W postępowaniu przed sądem pracy i ubezpieczeń społecznych okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość mogą być udowodniane wszelkimi środkami dowodowymi, przewidzianymi w kodeksie postępowania cywilnego. Okresy zatrudnienia w szczególnym charakterze mogą być w konsekwencji udowodnione zeznaniami świadków lub dokumentacją osobową, gdy zainteresowany wykaże, że nie może przedstawić zaświadczenia zakładu pracy. Zeznania świadków przedstawia osoba ubiegająca się o przyznanie świadczenia (vide:

wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 1996 roku, II URN 3/95, opubl.: OSNIAPiUS, 1996 rok, Nr 16, poz. 239; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2008 roku, II UK 259/07, Legalis).

W ocenie Sądu I instancji wnioskodawca wykazał, iż w ramach swojego zatrudnienia przez okres ponad 15-stu lat pracował w szczególnych warunkach. Niniejszą okoliczność Sąd I instancji wywiódł z zeznań wnioskodawcy i powołanych powyżej świadków oraz analizy dokumentów zebranych w aktach emerytalnych organu rentowego oraz w aktach osobowych wnioskodawcy dot. jego zatrudnienia w Ośrodku (...) w O.,

z których jednoznacznie wynika, że w okresie od 01.07.1974 r. do 31.12.1993 r. pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku kierowcy ciągnika kołowego - głównie przy pracach transportowych, ale także przy pracach polowych.. Powyższe stanowisko zostało uznane za stanowisko, na którym wykonywana jest praca w warunkach szczególnych

na mocy wykazu A, w dziale VIII, poz. 3, pkt 1 (kierowca ciągnika) do zarządzenia nr 16 Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej z 31.03.1988 r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach

lub w szczególnym charakterze (Dz. Urz. MRLiGŻ z dnia 4 listopada 1988r., Nr 2, poz. 4-5), a charakter pracy jest tożsamy ze wskazanym w wykazie A, dział VIII, poz. 3 (prace kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych) rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.).

Sąd zwrócił uwagę, iż jedynie okresy wykonywania zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy wypełniają weryfikowalne kryterium uznania pracy o cechach znacznej szkodliwości dla zdrowia lub znacznego stopnia uciążliwości, lub wymagającej wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Taki sam warunek odnosi się do wymagania stałego wykonywania takich prac, co oznacza, że krótsze

dobowo (nie w pełnym wymiarze obowiązującego czasu pracy na danym stanowisku)

lub okresowe, a nie stałe świadczenie pracy wyklucza dopuszczalność uznania pracy za świadczoną w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wskutek niespełnienia warunku stałej znacznej szkodliwości dla zdrowia lub stałego znacznego stopnia uciążliwości wykonywanego zatrudnienia (vide: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia

3 października 2008 roku, II UK 133/08). Jedynie praca wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy (co zostało wykazane), wymieniona w wykazie A stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (co zostało wykazane) oraz na stanowisku wymienionym w odpowiednim zarządzeniu resortowym (co także zostało wykazane) może być uznana za pracę w warunkach szczególnych. Przepisy regulujące materię ubezpieczeń społecznych mają charakter bezwzględnie obowiązujących; oznacza to, iż w sytuacjach w nich określonych muszą być one stosowane przez organ rentowy w sposób ścisły. Niedopuszczalna jest wykładnia rozszerzająca (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2006 roku, I UK 138/06).

Na marginesie powyższe Sąd Okręgowy wskazał, iż zgodnie z aprobowanym przez Sąd stanowiskiem Sądu Najwyższego zaprezentowanym w wyroku z dnia 22 czerwca 2005 roku (sygn. akt I UK 351/04, publ. OSNP 2006/5-6/90), określanie dla celów emerytalnych stanowisk pracy jako "pracy wykonywanej w szczególnych warunkach"

w rozumieniu wykazów stanowiących załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych

w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) nie należy do kompetencji pracodawcy (czy też przechowawcy jego dokumentów). Z treści cytowanego wyżej § 2 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku

w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach

lub szczególnym charakterze nie wynika, aby stwierdzenie zakładu pracy (czy też przechowawcy jego dokumentów) w przedmiocie wykazania, na podstawie posiadanej dokumentacji, okresów pracy w szczególnych warunkach, miało charakter wiążący i nie podlegało kontroli organów przyznających świadczenia uzależnione od wykonywania

pracy w szczególnych warunkach. Świadczenie wykonywania pracy w szczególnych warunkach nie jest dokumentem urzędowym w rozumieniu art. 244 § 1 i 2 k.p.c., gdyż podmiot wydający to świadectwo nie jest organem państwowym ani organem wykonującym zadania z zakresu administracji państwowej. Tylko dokumenty wystawione przez te organy stanowią dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone. Natomiast omawiane świadectwo traktuje się w postępowaniu sądowym jako dokument prywatny w rozumieniu art. 245 k.p.c., który stanowi dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Dokument taki podlega kontroli zarówno co do prawdziwości wskazanych w nim faktów, jak i co do prawidłowości wskazanej podstawy prawnej. Także jego brak nie neguje możliwości wykazania innymi dowodami zatrudnienia w warunkach szczególnych.

Z uwagi na powyższe Sąd Okręgowy prowadził postępowanie dowodowe, mające na celu weryfikację konstatacji świadectw pracy z 16.02.1994 r. i 22.05.2007 r. oraz świadectwa wykonywania prac w szczególnych warunkach z 02.04.2007 r., czego implikacją było sprecyzowanie, za pomocą zeznań wnioskodawcy i świadków, charakteru pracy R. S. wykonywanej w okresie od 01.07.1974 r. do 31.12.1993 r. jako pracy w warunkach szczególnych.

Za bezzasadne uznał Sąd Okręgowy stanowisko organu rentowego, że praca kierowcy ciągnika - traktorzysty nie może być zaliczona do prac, które są wymienione w dziale VIII zarządzenia nr 16 Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej z 31.03.1988 r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze i jednocześnie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, w którym wymienione są prace w transporcie i łączności. Według Sądu Okręgowego, w powołanym zarządzeniu nr 16 Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej w załączniku A wymienione są stanowiska pracy występujące w zakładach rolnictwa, leśnictwa i przemysłu rolno - spożywczego równoważne pracom wykonywanym w szczególnych warunkach. W dziale III pod poz. 3 wymieniona jest praca kierowców ciągników, kombajnów oraz pojazdów gąsienicowych. To pozwala na uznanie, że praca, którą wykonywał ubezpieczony była również pracą w warunkach szczególnych, mimo że nie była wykonywaną jedynie w transporcie i łączności. Analogiczne stanowisko w przedmiocie zaliczenia pracy na stanowisku traktorzysty do prac w warunkach szczególnych zajął Sąd Apelacyjny we Wrocławiu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w wyroku z dnia 7 lipca 2015 r. – sygn. akt III AUa 2541/14.

Przedstawiona wyżej argumentacja doprowadziła Sąd I instancji do wniosku, iż R. S. spełnił wszystkie niezbędne warunki do przyznania mu wcześniejszej emerytury, o której mowa w art. 184 ust. 1 i 2 w zw. z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz w zw. z § 4 ust.1 pkt 1 i 3 w zw. z § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze – w tym także pracował do 01.01.1999 r. w warunkach szczególnych ponad 15 lat.

Mając na uwadze powyższe rozważania Sąd Okręgowy, na podstawie przepisu art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., orzekł, jak w pkt 1 sentencji uzasadnianego wyroku, tj. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał R. S. prawo do emerytury od dnia 31 sierpnia 2015 roku, tj. od ukończenia 60 roku życia (vide: art. 129 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych), zaliczając do okresu zatrudnienia w warunkach szczególnych okres pracy od 01.07.1974 r. do 31.12.1993 r. jako pewny okres pracy na stanowisku traktorzysty.

Na podstawie art. 118 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych Sąd Okręgowy orzekł, jak w pkt 2 sentencji, albowiem wyjaśnienie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji nastąpiło dopiero na etapie postępowania jurysdykcyjnego

(poprzez zeznania osobowych źródeł dowodowych), co wskazuje na brak zaniedbania w tym zakresie organu rentowego, który dysponując jedynie dokumentacją nie mógł przy rekonstrukcji stanu faktycznego posiłkować się zeznaniami świadków i wnioskodawcy.

Apelację od wyroku wywiódł pozwany organ rentowy zarzucając naruszenie prawa materialnego tj. art. 184 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń poprzez przyznanie wnioskodawcy prawa do emerytury 31.08.2015 r.

Wskazując na powyższe pozwany organ rentowy wniósł zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

W uzasadnieniu apelacji podniesiono, iż ustawodawca stanowisko kierowcy ciągnika wymienił w dziale VIII załącznika do rozporządzenia z dnia 7.02.1983 r. - W transporcie i łączności, a nie w dziale X - w Rolnictwie i przemyśle rolno-spożywczym. Nie można natomiast przyjmować, że ustawodawca - tworząc wykaz prac na poszczególnych stanowiskach według określonych branż - zdał się tu na przypadek lub pozostawił kwestię zaliczenia pracy na określonym stanowisku do dowolnej oceny organu rentowego lub Sądu. Przeczyłoby to założeniu racjonalności ustawodawcy. Dlatego nie można przyjąć, że praca kierowcy ciągnika wykonywana w zakładach pracy spoza resortów transportu lub łączności (np. w rolnictwie lub chemii) była pracą w szczególnych warunkach uprawniającą do wcześniejszej emerytury. Brak konkretnego stanowiska w wykazie zawartym w załączniku do rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7.02.1983 r. - w kontekście całokształtu ustaleń poczynionych w postępowaniu dowodowym (tu: pracy w rolnictwie, a nie w transporcie lub łączności) - może stanowić negatywną przesłankę dowodową (tak w wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 17.12.2013 r., sygn. akt III AUa 1984/13).

Pozwany podkreślił, że wykaz stanowiący załącznik do rozporządzenia czy też zarządzenia zawiera enumeratywny katalog stanowisk, które można zaliczyć do pracy wykonywanej w szczególnych warunkach. Dlatego też nie można stosować go rozszerzająco ani dowolnie. Podobne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 22.02.2007 r. (I UK 258/06, M.P.Pr 2007/6/316), gdzie wskazał, że „wcześniejsza emerytura jest dla powszechnego systemu świadczeń emerytalnych „instytucją” wyjątkową, określającą szczególne uprawnienia. Zawarcie przez ustawodawcę w zamkniętym katalogu wykazu pracowników zatrudnionych w szczególnym charakterze wyłącza możliwość jego rozszerzania w procesie stosowania prawa. Możliwość odstępstwa od zasady powszechnej - zwłaszcza ze względu na przesłankę szczególnego charakteru zatrudnienia - pozostaje atrybutem władzy ustawodawczej, a nie sądowiczej”.

Potwierdzenie swego stanowiska organ rentowy znajduje również w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 1.06.2010 r. (sygn. akt II UK 21/10), w którym stwierdzono, że specyfika poszczególnych gałęzi przemysłu determinuje charakter świadczonych w nich prac i warunki, w jakich są one wykonywane, ich uciążliwość i szkodliwość dla zdrowia. W analogicznej sprawie Sąd Apelacyjny w Łodzi w uzasadnieniu wyroku z dnia 13.12.2012 r. (sygn. akt III AUa 731/12) - utrzymanym w mocy wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 3.12.2013 r.

(sygn. akt I UK 172/13) - wskazał, że nie zaliczył do prac wykonywanych w szczególnych warunkach prac polowych, przy których był zatrudniony wnioskodawca jako obsługujący ciągniki i spycharko-ladowarki. Dodatkowo Sąd w tymże wyroku wskazał, że o ile można zaliczyć prace transportowe kierowcy ciągnika do prac w transporcie objętych działem VIII poz. 3 wykazu A, mimo że pracował on w spółdzielni rolniczej, a nie w przedsiębiorstwie transportowym, to nie ma żadnych podstaw do potraktowania prac polowych jako prac w transporcie (a tym samym zaliczenia ich do prac w szczególnych warunkach).

W związku z powyższym w ocenie organu rentowego w toku postępowania sądowego nie wykazano, aby wnioskodawca wykonywał pracę kierowcy ciągnika tylko w transporcie lub łączności. Sąd podkreślił również fakt, iż nie można uznać, że wnioskodawca wykonywał pracę traktorzysty w transporcie stale i w pełnym wymiarze czasu, ponieważ wykonywał on także w tym czasie prace polowe.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego organu rentowego nie zasługuje na uwzględnienie.

Przedmiotem sporu między stronami było, czy wnioskodawca R. S. spełnił kumulatywne przesłanki warunkujące nabycie prawa do emerytury w wieku obniżonym, przewidzianej w art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach

i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227

ze zm.) w zw. z art. 32 tej ustawy, a w szczególności - czy w okresie zatrudnienia

w Ośrodku (...) w O. (wcześniej: Państwowe Gospodarstwo Rolne) od 01.07.1974 r. do 31.12.1993 r. wykonywał stale

i w pełnym wymiarze czasu pracę

w warunkach szczególnych na stanowisku kierowcy ciągnika - traktorzysty.

We wskazanym powyżej zakresie Sąd Okręgowy przeprowadził stosowne postępowanie dowodowe, a w swych ustaleniach i wnioskach, co do zasady, nie wykroczył poza ramy swobodnej oceny wiarygodności i mocy dowodów wynikające z przepisu art. 233 k.p.c., nie popełnił też uchybień w zakresie zarówno ustalonych faktów. Podkreślić przy tym należy, iż stan faktyczny nie był między stronami sporny, a pozwany organ rentowy nie podnosił w apelacji żadnych zarzutów naruszenia prawa procesowego.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny zaakceptował ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, z wyjątkiem daty początkowej rozpoczęcia pracy na stanowisku traktorzysty, traktując je jak własne, nie widząc w związku z tym konieczności ich ponownego szczegółowego przytaczania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 r., I PKN 339/98, OSNP 1999, nr 24, poz. 776). Mając na uwadze, iż prawo jazdy kat. T ubezpieczony uzyskał dopiero 30 kwietnia 1976 r., a z akt osobowych wynikało, że od 1 lipca 1976 r. powierzono mu stanowisko traktorzysty, należało za zasadne uznać twierdzenie apelującego o rozpoczęciu zatrudnienia w charakterze kierowcy ciągnika od 1 lipca 1976 r. Okoliczność ta nie miała wpływu na rozstrzygnięcie, albowiem okres pozostały do 31 grudnia 1998 r. znacznie przekraczał wymagane 15 lat zatrudnienia w warunkach szczególnych.

Sąd odwoławczy w pełni podziela także ocenę prawną, jakiej dokonał Sąd pierwszej instancji, uznając ją za wyczerpującą, a tym samym nie ma potrzeby powtarzania w całości trafnego wyводу prawnego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2006 r., IV CK 380/05, LEX nr 179977; z dnia 16 lutego 2005 r., IV CK 526/04, LEX nr 177281).

Wyrok Sądu I instancji nie narusza przepisów prawa materialnego. W rozpoznawanej sprawie skarżący zarzucił niewłaściwe zastosowanie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS poprzez błędne zakwalifikowanie prac wykonywanych przez wnioskodawcę

w spornym okresie jako prac wymienionych w wykazie A, dział VIII prace: „W transporcie

i łączności”, poz. 3: „Prace kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych” - załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Stanowisko swoje skarżący motywował tym, że nie może zostać uznana za pracę w warunkach szczególnych praca kierowcy ciągnika wykonywana w zakładzie pracy spoza resortu

transportu

lub łączności.

Sąd Apelacyjny w niniejszym składzie podziela w całej rozciągłości i przyjmuje

za własne stanowisko wyrażone przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku – III Wydział Pracy

i Ubezpieczeń Społecznych w wyrokach z dnia 23 stycznia 2015 r., sygn. akt III AUa 940/14, (niepubl.) oraz z dnia 15 kwietnia 2015 r., sygn. akt III AUa 1972/14 (niepubl.), zgodnie

z którym charakter pracy kierowcy ciągnika wykonującego wyłącznie transport oraz kierowcy ciągnika wykonującego

w pewnych okresach wyłącznie transport, w innych zaś przemiennie transport i prace polowe jest zbliżony i bez

znaczenia pozostaje okoliczność, że prace kierowców ciągników ujęte zostały w dziale VIII rozporządzenia Rady

Ministrów z dnia

7 lutego 1983 roku – w transporcie. Obniżenie wieku emerytalnego niektórym grupom zawodowym uzasadnia się narażeniem tych osób na szybsze niż przeciętne zrealizowanie się emerytalnego ryzyka z powodu wystąpienia w ich zawodach czynników negatywnych (szkodliwych dla zdrowia lub obniżających sprawność psychofizyczną), które doprowadzają do wcześniejszej niż powszechnie utraty sił do wykonywania dotychczasowej pracy. Prawo do emerytury w wieku niższym wynika więc ze szczególnych właściwości wykonywanej pracy, a ta w przypadku traktorzysty, niezależnie od tego, czy wykonuje on prace transportowe, czy polowe, przedstawia się analogicznie.

Sąd Apelacyjny miał na względzie, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażany jest pogląd, iż wyodrębnienie prac w wykazie A stanowiącym załącznik

do ww. rozporządzenia ma charakter stanowiskowo-branżowy i nie można dowolnie,

z naruszeniem postanowień rozporządzenia, wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały one przypisane w akcie prawnym. Jednocześnie jednak Sąd Najwyższy stoi na stanowisku, które Sąd Apelacyjny w pełni akceptuje i podziela, iż „co do zasady przyporządkowanie danego rodzaju pracy do określonej branży ma istotne znaczenie dla jej kwalifikacji jako pracy w szczególnych warunkach, ale nie zawsze wynika ono

z funkcjonowania zakładu pracy w określonym resorcie. Może się bowiem zdarzyć, że zakład pracy podległy określonemu ministrowi wykonuje także zadania całkowicie odpowiadające innemu działowi gospodarki, leżącemu w sferze zainteresowania innego ministra” –

por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 marca 2014 r. sygn. I UK 337/13 (Lex nr 1458817). W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy wyjaśnił, iż „nietrafne jest stanowisko, zgodnie z którym przy ocenie charakteru stanowiska pracy w ramach zakładu pracy kwalifikującego się do określonej gałęzi przemysłu, należy ściśle posługiwać się stanowiskami wymienionymi w konkretnych działach załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Sąd Najwyższy stwierdził, że praca kierowcy samochodu ciężarowego o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony świadczona w ramach przedsiębiorstwa hutniczego nie różni się pod względem jej uciążliwości i szkodliwości dla zdrowia od pracy tego samego kierowcy zatrudnionego w przedsiębiorstwie o profilu strictly transportowym. Brak jest zatem uzasadnionych podstaw, by odmawiać uznania jej za pracę w warunkach szczególnych,

z powołaniem się tylko i wyłącznie na stanowiskowo-branżowy charakter wyodrębnienia prac w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Tego rodzaju wykładnia przepisów § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.

w związku z art. 32 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie może zyskać aprobaty jako sprzeczna z celem przepisów dotyczących uprawnienia do obniżenia wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w warunkach szczególnych, którym niewątpliwie jest przyznanie określonych przywilejów pracownikom, którzy przez określony w ustawie czas pracowali na stanowiskach szczególnie uciążliwych dla zdrowia.

Podobne stanowisko przedstawił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia

26 marca 2014 r., sygn. II UK 368/13 (niepubl.) wskazując, iż odesłanie w art. 32 ust. 4 rozporządzenia oznacza, że znaczenie prawne ma tylko regulacja dotycząca rodzajów prac

i stanowisk oraz warunków zatrudnionych w szczególnych warunkach lub charakterze,

a zatem nie działa branżowe gospodarki, jeśli założyć że tego dotyczy egzemplifikacja. Innym słowy, określone stanowisko orzecznictwa o znaczeniu wyodrębnienia stanowiskowo-branżowego w wykazach dla kwalifikacji pracy w szczególnych warunkach ma swoje racje, jednak nie można jednocześnie pomijać, iż to rzeczywista praca w szczególnych warunkach uzasadnia prawo do wcześniejszej emerytury.

Charakter pracy kierowcy ciągnika wykonującego wyłącznie transport oraz kierowcy ciągnika wykonującego w pewnych okresach wyłącznie transport, w innych zaś przemiennie transport i prace polowe, w ocenie Sądu Apelacyjnego, nie różni się – polega bowiem

na kierowaniu określonym pojazdem mechanicznym. Szkodliwość pracy traktorzysty w żaden sposób nie jest uzależniona od tego, czy wykonywał on prace rolnicze, czy transportowe. Praca traktorzysty, dlatego jest szkodliwa dla zdrowia – i to było powodem uznania jej

za pracę w warunkach szczególnych – że traktorzysta w trakcie jej wykonywania jest poddawany przez cały czas pracy silnika bardzo silnym wibracjom, które w dłuższej perspektywie czasowej mają niewątpliwie negatywny wpływ na zdrowie człowieka. Poza tym ówczesne ciągniki nie dysponowały klimatyzacją (i nie zawsze ogrzewaniem), a ich kabiny bardzo nierzadko bywały nieszczelne (o ile w ogóle je miały), przez co traktorzysta był narażony na upał latem i chłód zimą, a w razie braku kabiny nie był chroniony nawet przed opadami, czy kontaktem z kurzem i pyłem. Co więcej, praca polowa może być bardziej uciążliwa, gdyż może być wykonywana w znacznie cięższych warunkach niż praca kierowcy wykonującego transport (np. na pochyło umiejscowionych polach i łąkach, na błotnistych terenach, przy użyciu maszyn wytwarzających duży hałas). Przy tej konstatacji, mając na względzie przedstawione wyżej stanowisko orzecznicze w przedmiocie znaczenia wyodrębnienia stanowiskowo-branżowego dla oceny charakteru pracy jako pracy w warunkach szczególnych, nie ma znaczenia, że prace kierowców ciągników ujęte zostały w dziale VIII rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku – „W transporcie”.

Z tego też względu Sąd odwoławczy nie podziela poglądu wyrażonego przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z 3 grudnia 2013 r., sygn. I UK 172/13 (Lex nr 1467146), w którym Sąd ten zaprezentował stanowisko, iż wykonywanie przez kierowcę ciągnika prac innych niż transportowe – np. polowych wyklucza zaliczenie takiego zatrudnienia do stażu pracy w warunkach szczególnych, gdyż nie są to prace wymienione w wykazie A dział VIII załącznika do rozporządzenia. Podkreślić przy tym należy, iż w dotychczasowym orzecznictwie Sąd Najwyższy nie miał wątpliwości, iż praca kierowcy ciągnika, także wykonującego prace polowe, jest pracą w szczególnym charakterze wymienioną w wykazie A dział VIII poz. 3 załącznika do rozporządzenia (np. wyrok Sądu Najwyższego z 22 października 2013 r. III UK 144/12 Lex nr 1455745). Sąd odwoławczy podziela natomiast stanowisko wyrażone w wyrokach Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 5 lutego 2013 r. III AUa 910/12 (LEX nr 1282799) i z dnia 5 marca 2013 r. III AUa 1163/12, zgodnie z którymi przyjęcie, że tylko kierowcy ciągników, kombajnów i pojazdów gąsienicowych zatrudnieni w firmach transportowych wykonywali pracę w warunkach szczególnych w rozumieniu art. 32 ust. 2 u.e.r.f.u.s., wypaczałoby sens tej regulacji, gdyż te specyficzne pojazdy wykorzystywane są przede wszystkim do określonego rodzaju prac polowych, wojskowych, ziemnych, a nie jako środek transportu.

Dodatkowo wskazać należy, iż prawodawca w tej samej pozycji działu VIII obok prac kierowców ciągników wymienił prace kierowców kombajnów lub pojazdów gąsienicowych. Oczywistym jest zaś, że urządzenie jakim jest kombajn jest maszyną rolniczą wykonującą prace polowe. Zestawienie tych trzech rodzajów prac (kierowca ciągnika, kombajnu i pojazdu gąsienicowego) łącznie pod poz. 3 działu VIII – w transporcie spowodowane było uznaniem tych prac za prace w warunkach szczególnych właśnie ze względu na samo kierowanie tymi pojazdami, a nie ze względu na wykonywanie takiej pracy wyłącznie „w transporcie” – rozumianym jako „w ruchu publicznym”.

Odnosząc powyższe do realiów przedmiotowej sprawy stwierdzić należy, iż Sąd Okręgowy dokonał prawidłowo kwalifikacji spornego okresu zatrudnienia przez pryzmat prac wymienionych w wykazie A stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, uznając iż prace te wykonywane były stale i w pełnym wymiarze czasu pracy (§ 2 ust. 1 rozporządzenia). Sporny okres zatrudnienia wnioskodawcy w Ośrodku (...) w O. od 01.07.1976 r. do 31.12.1993 r. należy zakwalifikować jako okres pracy w warunkach szczególnych.

Nie ulega zatem wątpliwości, iż wnioskodawca udowodnił 15 lat pracy w warunkach szczególnych, a co za tym idzie spełnił wszystkie, konieczne do przyznania wcześniejszej emerytury warunki określone w przepisie art. 32 w zw. z art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku, w związku z czym zasadnym było przyznanie mu prawa do żądanego świadczenia, począwszy od dnia 31 sierpnia 2015 r.

Mając na uwadze całość powyższych rozważań Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację pozwanego organu rentowego, jak w sentencji.

SSA Grażyna Horbulewicz SSA Lucyna Ramlo SSA Iwona Krzeczowska - Lasoń